
LA DEFINICIÓ D'UN MARC SOCIOLÒGIC D'ANÀLISI

Núria Puig i Barata, llicenciada en Sociologia, professora de centre de Barcelona

El fet de ser l'última em fa veure, i m'alegra fer-ho, que tots els que hem llegit l'obra de Cagigal des de diverses òptiques hem arribat a conclusions similars. Certament us he d'anunciar que jo no diré gaires coses diferents, però el que sí que intentaré fer és situar el que se m'ha demanat: de quina manera, l'obra de Cagigal, pot contribuir en l'àmbit de la sociologia de l'esport. Veurem com corroboro bastant la majoria de les coses que s'han dit al llarg de tot aquest matí.

En primer lloc us diré que no era un sociòleg, era un filòsof. En això estic plenament d'acord i amb el que han anat dient tots els oradors d'aquest matí. En l'obra de Cagigal hi ha una manca de mètode sociològic, tal com l'entendem ara, però és que tampoc era la seva professió. La seva professió era la filosofia de l'educació física de l'esport i de la ciència, però no pretenia ser un sociòleg de l'esport. Només per situar-nos, ¿Què entenem per mètode sociològic? Bàsicament, quan un fa sociologia el que intenta és seguir unes etapes que li permetin contrastar una teoria de la qual parteix amb una realitat i aleshores, un cop recollides unes dades d'aquesta realitat, veure de quina manera corroboren, amplien o milloren aquesta teoria. Crec que Cagigal era sobretot una persona amb una sòlida base intel·lectual, extraordinària, amplíssima, com es pot veure en el seu currículum. Mirava el seu món, el món que l'envoltava, l'explicava i l'intentava interpretar a la manera d'un filòsof. En aquest sentit, la base empírica que ell anava recollint, no era tractada amb un mètode sociològic sinó que era una cosa que ell veia, eren incitacions de la realitat que el feien pensar, el feien reflexionar i que el feien intentar interpretar. Em preguntareu de quina manera va contribuir en el camp de la sociologia de l'esport. Penso que la seva contribució va ser fonamental en una fase que és la primera del mètode sociològic, en la fase de la construcció de l'objecte teòric. Abans de començar un treball empíric sobre el terreny de la recollida de dades, sigui una enquesta sobre el comportament esportiu de la població catalana, sigui un estudi sobre els nens en les escoles, el sociòleg ha de fer com un dibuix previ, hipotètic de la realitat que estudiarà perquè orienti la recollida de dades. Això, l'ajudarà a saber si estudiarà la dada, els practicants, o si, com que això ja serà una cosa massa àmplia, preferirà limitar-se als tipus

de pràctiques. Ha de fer un dibuix previ del que vol estudiar. En aquest sentit penso que l'obra de Cagigal és valuosíssima perquè ofereix una visió del món, intentava donar entusiasme o profunditat a totes les coses que a ell li semblaven les més importants i a mí això m'ha servit molt al consultar les seves obres per anar fent aquest marc teòric que ha servit per fer estudis sobre el terreny. Aquí vull constatar la seva extraordinària intuïció. Una cosa que aquests dies, revisant la seva obra, m'ha sorprès és això. El món no és un fenomen estàtic, és una cosa que canvia, que evoluciona i moltes vegades, en un moment donat, ens quedem estancats davant la interpretació d'aquest món. La consulta de les obres de Cagigal m'ha permès veure una evolució, un esperit obert que incorpora situacions noves relacionades amb l'esport i amb l'educació física que fan que una teoria de l'esport i l'educació física sigui sempre modificable.

Una visió de l'esport en constant evolució

Vull citar tres exemples que em semblen molt significatius en el camp tractat. El primer és el que faria referència a una definició o una concepció de l'esport. Cagigal deia no fa molt que: "Ara cada dia em resulta més difícil definir el concepte esport". Vull afegir una constatació. En uns orígens notem que ell fa una definició de l'esport en la qual l'aspecte competició, reglamentació, mesurament hi és present com a element indispensable. El temps canvia, els anys passen i ara observem que si avui hom intenta definir esports exclusivament o prioritàriament en aquesta dimensió ens quedem molt curts perquè hi hauria fenòmens com l'esport recreatiu, l'esport per a tots en els quals sí que l'aspecte competició és sempre respecte a un mateix, però dir que aquest és l'element principal que ho defineix és difícil. Aleshores trobem els últims textos i aquí concretament situo la seva ponència en el Congrés de Roma: *Filosofia del Deporte Femenino*. Hi trobo noves definicions, noves explicacions del fenomen esportiu que permeten integrar aquestes noves variables. Per exemple diu: "El deporte es una manera de vivir activamente la propia corporalidad. Los récords, goles, medallas, han encasillado la conducta humana deportiva en una sola de sus formas de expresión. La mera eficiencia deportiva es hoy insuficiente para entender el deporte".

Jo aquí entenc que definir l'esport d'una manera tancada servia en uns orígens, el fet que ell veiés que l'esport era un fenomen en constant evolució fa que prengui un tipus de definició que ho integri tot i en aquest sentit, observem un gir cap a la manera de definir l'esport com un fenomen cultural i no tancat en si mateix sinó constant-

Un sopar entre amics, pel febrer de 1983, amb J.C.Legido, A. Sicilia i A. Dallo

ment alimentat per aspectes exteriors que l'influeixen. Crec que aquesta és una contribució molt important, i que evidentment, per a un sociòleg, és indispensable. Segon punt que ha tocat Milagros García, però en el qual sense haver-ne parlat totes dues hem coincidit, per tant, voldria fer-hi algun matis. La qüestió de les relacions de la dona i l'esport. Actualment ja queda clar que la igualtat és un dret indiscutible, però els moviments feministes i no exclusivament ells, sinó tothom reivindicuem el dret de la diferència. És a dir, que perquè tots siguem iguals, no vol dir que tots haguem de ser tractats de la mateixa manera, sinó cadascú d'acord amb les seves diferències i particularitats específiques. Això ara sembla obvi però quan l'any 80, Cagigal que aportava amb la seva ponència sobre *Filosofia del deporte femenino*, d'una manera molt elaborada, molt matisada, molt profunda, les nocions d'igualtat i diferència aplicades a l'esport femení, a mi em semblà una cosa extraordinària. Recordo que precisament en aquell Congrés un grup d'aquí de l'INEF, d'estudiants i de professors, van anar a presentar la comunicació i intentàrem, ja que per a nosaltres era una gran novetat, parlar d'aquesta idea de diferència i com la metodologia clàssica en sociologia de l'esport no permetia mesurar aquest fet sinó que només hi havia la qüestió de les igualtats i, quan a la ponència solemne que va fer, Cagigal va parlar d'això, vam trobar extraordinari que una persona amb una tradició intel·lectual, amb una formació que s'havia mogut per camins diferents dels nostres, arribés a la mateixa conclusió. I és més, ens vam sentir profundament confortades perquè per a nosaltres era un element de referència molt important.

El cos com a centre de l'anàlisi sociològica

Vull afegir que l'estudi de la diferència d'homes i dones en el camp de l'esport, està basada molt en l'estudi dels "rols" que tradicionalment s'atribueixen a l'home i a les dones de la societat. Un últim exemple és l'estudi del cos com a objecte sociològic. L'any passat la revista *Papers de sociologia* de la Universitat Autònoma, va prendre l'iniciativa de treure un número monogràfic sobre el cos, una aproximació sociològica del cos. Aquest és un tema que d'altres països té molta tradició, a França concretament tenim quantitat de monogràfics que aborden el cos des de diverses òptiques. Aquí no s'havia fet mai i en

aquest sentit la iniciativa de *Papers* era pionera. Ja a la introducció del monogràfic diuen que es pregunten: "¿Serà el sociòleg capaç de fer una ruptura prou profunda com per poder reconstruir un objecte cos susceptible d'anàlisi sociològica?". És a dir, que el cos tots el veiem, però cal dibuixar, construir les variables, les dimensions que et permetran estudiar això des d'una òptica sociològica. El monogràfic va ser un fracàs. Havien previst unes deu col·laboracions i només n'hi van haver tres. I una d'elles va ser la de Cagigal. I quan dic que va ser un fracàs és perquè els autors es van sentir incapaços d'escriure el que se'ls demanava, Cagigal en canvi, va respondre. A mi em sembla molt important la seva aportació en aquest camp, ja no només de la sociologia de l'esport, sinó de la sociologia del cos, del moviment, de l'activitat física. És ple d'incitacions en aquesta concepció teòrica del cos i he recollit una cosa per cloure la meua intervenció, una idea que m'ha agradat molt i que, per tant, us la volia trasmetre. Normalment, la gent no va més enllà de dir, l'esport és la màxima exaltació del cos en la societat contemporània. Feu esport, és molt sa, està molt bé, el vostre cos es trobarà millor. Analitzant-ho considero que és un raonament que manca de rigor i Cagigal m'ha ajudat molt a entendre això. Les coses no són tant senzilles. Hi ha tres elements per entendre el que ell deia. En primer lloc, es pregunta si no és l'esport precisament un producte que ens dóna una imatge falsa del cos modern. Al contrari, en lloc de dir que el cos esportiu és el millor cos que ens podem imaginar, ell ho pregunta a l'inrevés, ¿no serà una imatge falsa del cos en el món modern, en la societat contemporània? La segona reflexió que fa: l'esport competitiu ha proporcionat una imatge de cos-rendiment perfecte i formós. Acaba dient que tanmateix "*El desarrollo activo deporte deja sólo parcialmente tocado el asunto del cuerpo. No se nos ha enseñado a asumir el cuerpo en su totalidad existencial, tal cual estado con sus limitaciones y carencias, alto, bajo, bello, feo, grueso o flaco*". Penso que aquesta reflexió terriblement humanística, i amb això lligo amb totes les intervencions dels oradors precedents, és una llició més d'aquest esperit obert, d'aquesta capacitat d'incorporar nous elements a l'anàlisi i a l'estudi de l'esport i l'educació física en la nostra societat i, en aquest sentit, penso que l'obra de Cagigal és absolutament indispensable per a tots aquells que vulguin dur endavant recerques en el camp de la sociologia de l'esport i de l'educació física.